

ДІАГНОСТИКА ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Тютюнник Ю. М., к.е.н., доцент

Гаращенко В. О., здобувач вищої освіти за ступенем магістр
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Іванко А. В., здобувач вищої освіти за ступенем магістр
спеціальності «Облік і оподаткування»

Полтавська державна аграрна академія

Підприємства на кожному етапі господарської діяльності здійснюють відповідні інвестування грошових коштів в економічний процес. Від швидкості виконання зобов'язань підприємством залежить його ділова репутація, довіра з боку партнерів, а також можливість доступу до зовнішніх джерел надходження капіталу. Наявність достатньої кількості активів, здатних швидко трансформуватися у грошову масу, є одним із факторів успішного господарського циклу. Все це зумовлює необхідність посилення уваги до такої важливої складової фінансового стану підприємства, як ліквідність. Тому необхідно постійно здійснювати моніторинг цього процесу, виявляти негативні явища та встановлювати рівень ризику ліквідності, з метою удосконалення форм і методів управління і контролю за нею. Потреба в оцінці ризику ліквідності виникає і під час змін стратегії й тактики діяльності підприємства.

Дослідження питань ліквідності знайшло широке відображення у працях українських і зарубіжних вчених, серед яких виділимо роботи І. О. Бланка, А. В. Грачова, М. Д. Білик, Н. В. Тарасенко, А. Д. Шеремета та багатьох інших.

Метою дослідження є з'ясування сутності ризику ліквідності та розроблення пропозицій щодо створення системи управління ним.

Ліквідність – це можливість швидкого перевodu активу в готівку без істотної втрати його вартості (з мінімальними витратами). Термін «ліквідність» походить від латинського *liquidus*, що в перекладі означає проточний, рідкий, тобто ліквідність дасть тому чи іншому об'єкту характеристику легкості руху, переміщення [1, с. 53].

Ступінь ліквідності активів визначається тривалістю періоду часу, протягом якого певний актив може бути перетворено на грошові кошти. Чим коротший період трансформації активу в гроші, тим вищим є ступінь його ліквідності.

Ризик ліквідності – це форма ризику, яка показує ймовірність погашення зобов'язань підприємством на кожному етапі інвестування грошових коштів у виробничий процес. Цей ризик пов'язаний з низьким рівнем віддачі об'єктів інвестування, неефективним створенням відповідних зобов'язань, відсутністю необхідного розміру грошових коштів і т. д.

Для оцінки ризику ліквідності використовують дві категорії:

- період переходу інвестицій у грошові кошти, які в залежності від часу їх трансформації бувають: терміноліквідні з незначним ризиком (час трансформації до 7 днів), високоліквідні інвестиції з низьким ризиком (від 7 до

30 днів), середньоліквідні із середнім ризиком (від 1 до 3 місяців) та малоліквідні об'єкти з високим ризиком (більше 3 місяців);

- оцінка ліквідності інвестицій за рівнем фінансових витрат здійснюється на основі розрахунку відсоткового співвідношення величини можливих втрат до обсягів інвестицій, які прагнуть реалізувати.

При дослідженні ліквідності порівнюються суми платіжних засобів підприємства зі строковими зобов'язаннями. Підприємство, поточний капітал якого складається переважно із грошових коштів, короткострокової дебіторської заборгованості, вважається більш ліквідним, ніж підприємство, поточні активи якого складаються переважно із запасів.

Найбільш поширеними методиками оцінювання ліквідності є аналіз відносних показників ліквідності, який полягає у зіставленні різних за ступенем ліквідності активів з поточними зобов'язаннями, а також аналіз ліквідності балансу, що полягає у зіставленні чотирьох груп активів з різними ступенями ліквідності з чотирма групами пасивів з різними термінами погашення.

При аналізі показників ліквідності проводиться оцінка здатності підприємства генерувати кошти в розмірах і в терміни, необхідні для визначення поточної платоспроможності [2].

Моніторинг стану ліквідності підприємства має проводитися з метою діагностування і управління ризиком ліквідності. У П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» ризик ліквідності визначається як імовірність втрат внаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю [3]. Ризик ліквідності визначається як наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність підприємства виконати свої обов'язки у належні строки, не зазнавши при цьому неприйнятних втрат [4]. Ознакою ризику ліквідності на підприємстві є незадовільні показники ліквідності або недотримання умов ліквідності балансу, тобто спостерігається певний рівень незбалансованості. Діагностика ризику ліквідності може бути проведена на підставі групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за термінами виконання зобов'язань, тобто на основі аналізу ліквідності балансу.

Методологію оцінювання зовнішніх ризиків ліквідності розкрито у працях О. В. Таран, де зазначено: «Якщо діагностика ризиків ринкової ліквідності виявила незначний ризик, то напрямком протидії ризиковим подіям, які його обумовлюють, можна вважати пошук нових каналів збуту, зниження собівартості продукції. Якщо виникає суттєвий ризик ринкової ліквідності, то підприємству варто підвищити якість товару, який виготовляється, оновити асортимент товару. У разі виникнення значного ризику балансової ліквідності доцільним є перегляд стратегії опанування ринку товару» [5, с. 118].

У процесі моніторингу ліквідності підприємства та управління ризиком ліквідності важливе значення має реальна, адекватна оцінка вартості оборотних активів і поточних зобов'язань на певну фіксовану дату. Реальна оцінка ліквідності підприємства має враховувати не тільки терміновість активів і зобов'язань, а і їхню ринкову вартість.

Отже, наведені рекомендації дають підставу зробити висновок, що для прийняття ефективних управлінських фінансових рішень, які впливають на ліквідність, суб'єктам господарювання недостатньо обмежуватись оцінкою відомих показників. Тільки змістовна аналітична робота та системний підхід до оцінювання ліквідності та діагностики ризику ліквідності забезпечать необхідний рівень стану розрахунків та умови для успішної трансформації активів підприємства.

Список використаних джерел

1. Лагун М.І. Методичні аспекти аналізу платоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 2. С. 53-57.
2. Кущик. А.П. Оцінка діяльності підприємства в умовах нестабільного бізнес-середовища. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vznu/eco/2010_1/026-32.pdf.
3. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»: наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 559 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення 11.10.2019).
4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: постанова Правління НБУ від 15 березня 2004 р. № 104 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04> (дата звернення 11.10.2019).
5. Таран О.В. Ризик ринкової та балансової ліквідності підприємств – узагальнення взаємозалежності. Київ. 2004.